

ADVIES 2402

Advies Actieplan Asbestafbouw

Datum: 14 februari 2024

Voorzitter: Anna Roos

Aanwezigen: Adelina Garcia, Anna Roos, Ellen Volon, Ernestina Addai, Ivo Shimwa, Leonore Lauwers, Lore Beke, Manon Quinet, Nikki Kiekens, Noura Kaddaoui, Oskar Bonte, Robbe Van Hool, Stef Vanderspikken, Virginie Bauveroy, Wim Pyl

De Vlaamse Jeugdraad, in vergadering op 14 februari 2024, onder voorzitterschap van Anna Roos, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

- Verbreed de definitie van lokale jeugdinfrastuctuur zodat ook alle jeugdverblijven hieronder vallen en een beroep kunnen doen op de ondersteuning van OVAM. Pas hierbij ook de decretale definitie van jeugd uit het jeugddecree toe: jeugd omvat de bevolkingsgroep tot en met 30 jaar. 3
- We zijn blij dat dit actieplan inzet op monitoring. Meten is weten en die taak ligt bij de betrokken departementen. Door het in kaart te brengen van de hoogste noden en prioriteiten via asbestattesten kunnen we gerichte ondersteuning bieden vanuit het jeugdwerk en asbest daadwerkelijk aanpakken. 4
- Voorkom administratieve last rond de regeling van asbestattesten bij lokaal jeugdwerk, houd de aanvraag en procedure tot een asbestattest laagdrempelig en inspireer lokale overheden met goede praktijken. 4
- Laat jongeren niet zelf asbest verwijderen maar voorzie financiële middelen opdat een bevoegde firma deze werken uitvoert. 5
- Stem de verschillende lokale en Vlaamse **ondersteuning en regelgeving** op elkaar af zodat jeugdorganisaties niet de dupe worden van administratieve rompslomp en hoogdrempeligheid. 5
- Zorg dat eigenaars hun eigendom goed onderhouden zonder dat het jeugdwerk hiervoor moet opdraaien. 6

Situering

We schrijven dit advies naar aanleiding van de nota aan de Vlaamse regering over het asbestafbouwbeleid dat het plan uit 2018 in een actuele context plaatst. Dit plan kadert in het relanceplan Vlaamse Veerkracht (project VV4) en de doelstellingen rond afval en materialen. Over dit plan ontvingen we een adviesvraag van minister Demir op vrijdag 23 december. Met het adviesvragende kabinet werd afgesproken dat de adviestermijn kon worden verlengd tot de vergadering van de adviesraad op woensdag 14 februari.

Kinderen en jongeren hebben plek nodig om jong te kunnen zijn. Plekken waar ze kunnen leren, leven, spelen en organiseren en dat zonder dat hun gezondheid in het gedrang komt. Voor, door en met jongeren, in een organisatie, alleen of met een groep.

We begrijpen onder jeugdinfrastructuur alle plekken waar kinderen spelen en elkaar ontmoeten in hun vrije tijd onder één dak. Men denkt daarbij snel aan jeugdwerkinfrastructuur voor georganiseerd jeugdwerk zoals jeugdlokalen, jeugdhuizen, jeugdlogies¹ ... Maar voor ons gaat het breder: jeugdinfrastructuur zijn ook de plekken, in al hun diversiteit, waar kinderen en jongeren die niet verbonden zijn aan een organisatie gebruik van maken. Jongeren vinden er vaak een tweede thuis: jeugdverblijven, jeugdcentra, repetitieruimtes, workshopplekken, vergaderzalen, fuiflocaties enz. In heel Vlaanderen maken zo wekelijks meer dan 1.000.000 kinderen en jongeren op meer dan 4.000 locaties gebruik van jeugdinfrastructuur. Op de site www.jeugdlokalen.be is er een brede omschrijving uitgeschreven door het jeugdwerk over jeugdlokalen, die is als volgt:

“Voor heel wat jeugdverenigingen is de zekerheid om nog vele jaren een eigen jeugdlokaal te hebben een bestaansvoorwaarde. Verenigingen moeten zeker zijn dat ze het lokaal lang genoeg kunnen blijven gebruiken, zodat zowel de huidige als volgende generatie leiding, vrijwilligers of bestuursleden zich kunnen focussen op hun kerntaak: jeugdwerk organiseren!”

Een jeugdvereniging is veel meer dan een fabriek die allerlei activiteiten produceert. Het is een open huis dat kinderen en jongeren een stukje thuis tussen leeftijdsgenoten wil aanbieden. Een jeugdlokaal dat op eender welk moment toegankelijk is, met zijn eigen sfeer, is onontbeerlijk om dat eigen nest te bieden.”

Deze bestaansvoorwaarde staat voor heel wat kinderen, jongeren en hun organisaties onder druk. Jeugdorganisaties hebben zelf vaak een **beperkte financiële draagkracht** om de nodige investeringen in hun infrastructuur te voorzien. Vlaanderen ondersteunt via verschillende subsidies, maar die zijn helaas hoogdrempelig en complex aangezien ze via **verschillende bevoegdheden** lopen (departement Cultuur, Jeugd en Media, Agentschap Wonen via Mijn VerbouwPremie, OVAM, lokale besturen...). Daar komt bij dat **de kosten** om te bouwen, te renoveren of te moderniseren de laatste jaren flink opliepen en dat we tegelijk meer en beter aangepaste jeugdinfrastructuur nodig hebben. Door hogere deelname aan jeugdorganisaties en demografische verschuivingen is de vraag naar die jeugdruimte groter dan ooit.

We werden én worden, samen met de rest van de samenleving, geconfronteerd met **zeer hoge energiekosten**. Duurzame infrastructuur stond al jaren hoog op de agenda vanuit zorg voor de aarde, maar die kosten zetten deze uitdaging verder op scherp. Het energieverbruik in alle jeugdgebouwen en de daarbij horende kosten stegen de voorbije jaren vaak heel sterk. Dat maakt initiatieven kwetsbaar. Om de kosten in de toekomst lager te houden en onze jeugdwerksteen bij te dragen op vlak van duurzaamheid zijn investeringen cruciaal (energie-efficiëntie, isolatie, zuinige verwarming, gebruik van materialen, asbestverwijdering ...). Lokale besturen zijn op zoek naar manieren om lokale groepen hierin te ondersteunen (met middelen, advies, attesten, keuringen, scans, groepsaankopen ...) maar de vraag is groot en de middelen vaak beperkt.

Daarnaast staat jeugdinfrastructuur nog **voor andere uitdagingen**, zoals de strenger wordende regelgeving rond gebouwen (brandveiligheid, renovatienormen,...) of de evoluties in partnerschappen en historische overeenkomsten met de kerk waarbinnen evenredige en billijke kostenverdelingen gezocht moeten worden. Het zet de onderhandelingen over broodnodige verbouwingen bv. omwille van asbest of energie-investeringen vaak op scherp. Ook de sociale druk stijgt. De verwachtingen en keuze van ouders en opvoedingsverantwoordelijken voor jeugdorganisaties met propere en veilige jeugdlokalen groeien.

Ook binnen het jeugdtoerisme zijn de uitdagingen groot. Het nieuwe logiesdecreet verplicht de jeugdverblijven (en vooral het basisaanbod) om te investeren, bijvoorbeeld door vernieuwde brandveiligheidsnormen maar ook om een forse inhaalbeweging te realiseren in de transitie naar een klimaatneutrale samenleving. We zijn ons enorm bewust van de noden en we willen mee naar een duurzame toekomst, maar we merken een tekort aan investeringen en visie vanuit de verschillende betrokken overheden. Ook missen we **monitoring** uitgevoerd door diezelfde overheden om de noden in kaart te brengen.

¹ Zie ook: Vlaamse Jeugd Raad, 2021, Advies Jeugdtoerisme – [Decreet jeugdverblijfcentra, hostels, ondersteuningsstructuren en vzw ADJ](#).

Zoals besproken in **het advies Lokale Jeugd(werk)infrastructuur van de Vlaamse Jeugd Raad**² en aan de hand van **'het lokalenonderzoek 2022'**³, een **praktijkgericht onderzoek 'Waar waren we gebleven? Open jeugdwerk na corona'** (2021)⁴ en gesprekken met de beleidswerkgroep jeugdinfrastructuur van De Ambrassade formuleerden we de meest prioritaire aanbevelingen. In het advies Lokale Jeugd(werk)infrastructuur haalden we ook asbest aan. Zo spreken we over een overdaad aan regelgeving gericht op jeugdorganisaties (boven)lokaal die een impact hebben op de werking van de vereniging:

“Bouw je bijvoorbeeld een nieuw jeugdhuis, dan moet je sinds kort voldoen aan **geluidsnormen én aan energienormen, brandveiligheidsregels**, maar ook een **goede akoestiek** hebben binnenin én binnenkort komen er mogelijks aanbevelingen rond **binnenluchtkwaliteit..**”

Bovendien werken deze verschillende regels elkaar niet altijd in de hand, en dus soms zelfs tegen elkaar. Denk aan de combinatie van isolatie, geluidsnormen en het bewaken van een goede binnenluchtkwaliteit.

We gaven in bovengenoemd advies ook aan dat er vanuit verschillende overheden waaronder het departement leefmilieu en omgeving nood is aan ondersteuning: “Maak budget vrij om verenigingen gratis of quasi kosteloos **asbest in kaart te brengen én te verwijderen** uit hun gebouwen”. In dit advies gaan we graag verder in op het actieplan.

Advies

Verbreed de definitie van lokale jeugdinfrastructuur zodat ook alle jeugdverblijven hieronder vallen en een beroep kunnen doen op de ondersteuning van OVAM. Pas hierbij ook de decretale definitie van jeugd uit het jeugddecree toe: jeugd omvat de bevolkingsgroep tot en met 30 jaar.

OVAM bakent de ondersteuning in het sectorprotocol af op lokale jeugdgebouwen. Dat zijn volgens hun definitie:

- gebouwen die gelegen zijn in het Vlaamse gewest,
- in eigendom zijn van een lokaal erkende jeugd- of sportvereniging, van een privépersoon of van een andere organisatie
- met een bouwjaar tot 2011
- en die minstens eenmaal per maand gebruikt worden voor de ledenactiviteiten van lokaal erkende jeugdverenigingen of door de jeugdafdeling van lokaal erkende sportverenigingen
- en die minstens vijf jaar na de opmaak van de asbestinventaris gebruikt zullen worden voor jeugdactiviteiten.

Niet alle jeugdgebouwen die dit actieplan nodig hebben, vallen onder bovenstaande definitie. Denk hierbij aan jeugdverblijven, lokale organisaties van een bepaalde regio of Vlaams erkende jeugdwerkorganisaties met een gebouw. We vragen expliciet om die toe te voegen in de definitie.

Er is ook sprake van jeugdgebouwen waarvan de leeftijd van de doelgroep tot maximum 18 jaar gaat, terwijl het Vlaams jeugddecree van 23 november 2023 jeugd als bevolkingsgroep kadert tot en met 30 jaar. We vragen daarom om die definitie te volgen en bijgevolg de definitie van een jeugdgebouw te verbreden. We lezen in de nota van de OVAM dat gebouwen in een jeugdcontext verhoogde aandacht verdienen omdat er een bijzondere gevoeligheid is van jeugdige longen aan de blootstelling van asbestvezels. Daarom doen we het pleidooi om alle gebouwen waarin de prioritaire doelgroep (kinderen en jongeren) vertoeven, op te nemen en geen selectie te maken op basis van lokale of bovenlokale infrastructuur.

² Vlaamse Jeugd Raad, [Advies 2304 Lokale jeugd\(werk\)infrastructuur](#).

³ KSA, KLJ, Scouts en Gidsen Vlaanderen, Chirojeugd Vlaanderen en FOS Open Scouting, 2022, [Het lokalenonderzoek 2022](#)

⁴ Formaat, 2021, ['Waar waren we gebleven? Open jeugdwerk na corona.'](#)

We zijn blij dat dit actieplan inzet op monitoring. Meten is weten en die taak ligt bij de betrokken departementen. Door het in kaart te brengen van de hoogste noden en prioriteiten via asbestattesten kunnen we gerichte ondersteuning bieden vanuit het jeugdwerk en asbest daadwerkelijk aanpakken.

We zijn zeer blij met de ondersteuning die de OVAM biedt in het kader van jeugdinfrastructuur. Dit biedt rechtstreekse ondersteuning voor onder andere lokaal jeugdwerk, waarvoor middelen en mogelijkheden ter ondersteuning op Vlaams niveau veel moeilijker te vinden zijn. We zijn blij dat Vlaanderen hiermee structureel en ook op lokaal niveau stilstaat bij de gezondheid van kinderen en jongeren tijdens hun vrijetijdsbesteding. Het is cruciaal dat Vlaanderen een coördinerende rol opneemt als het gaat over preventief handelen, sensibiliseren en monitoren en dat herkennen we in dit actieplan. We zien heel wat kansen in de opmaak van asbestattesten om zo in kaart te brengen waar de noden het hoogst zijn, en welke regio's extra ondersteuning moeten krijgen.

Zoals aangegeven in het asbestafbouwplan kan een asbestattest dé hoofdindicator zijn voor de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen. Dit volgen we volledig. Via een centrale databank kan de OVAM asbestinventarisatie en de voortgang van jeugdinfrastructuur monitoren. In het actieplan Asbestafbouw staat vermeld bij het realiseren van asbestveilige scholen via het sectorprotocol: "Jeugd is extra gevoelig aan asbestblootstelling en nagenoeg alle scholen bevatten asbest." We gaan ervan uit dat dit gestaafd is uit onderzoek en metingen. Uit recent onderzoek van o.a. het lokalenonderzoek van 2022 en 'Waar waren we gebleven? Open jeugdwerk na corona' van 2021 hebben we immers vooral geleerd dat ons zicht op jeugdinfrastructuur zéér beperkt is en de nood aan actuele cijfers hoog. Binnen het jeugdwerk is er zo ook amper tot geen monitoring over de asbestwaarden in jeugdinfrastructuur. We hebben momenteel dus helemaal geen zicht op de al dan niet hoge graad van asbest en kunnen louter meten op basis van gebouwen die ouder zijn dan 2001.

We zijn daarom enorm blij dat de Vlaamse overheid onderzoek en de monitoring van de cijfers over asbest vandaag met dit actieplan zelf ter harte neemt. Het jeugdwerk kan dan wel onderzoek doen, maar heeft noch de middelen noch de expertise om bepaalde zaken rond jeugdinfrastructuur zelf te meten. Die taak ligt voor ons bij de departementen die expert zijn binnen de Vlaams overheid om onderzoek en monitoring blijvend te doen.

We willen graag betrokken worden bij onderzoek, monitoring en de voortgang van onderzoek van jeugdinfrastructuur om eventuele gebreken of gaten mee te ondervangen. Zo kunnen Vlaamse en bovenlokale jeugdorganisaties de lokale jeugdwerkingen mee opvolgen en extra sensibiliseren en motiveren om in te tekenen op het aanvragen van een asbestattest. We zijn blij dat dit ook opgenomen zou worden in het sectorprotocol dat onder andere Bataljong en De Ambrassade zullen ondertekenen namens het jeugdwerk.

Voorkom administratieve last rond de regeling van asbestattesten bij lokaal jeugdwerk, houd de aanvraag en procedure tot een asbestattest laagdrempelig en inspireer lokale overheden met goede praktijken.

Het is niet evident om voor dit soort ingrepen tot bij elke lokale jeugdorganisatie te sensibiliseren en tot actie te komen. Dat merkten we o.a. bij de energicoachings en energiescans via Pulse en de samenwerking met het Vlaams Energiebedrijf (VEB). We vragen daarom enerzijds om de aanvraag en procedure om een asbestattest te bekomen zo laagdrempelig mogelijk te houden. Houd daarbij rekening met de eigenheid van jeugdwerk waarbij jonge vrijwilligers aan het stuur zitten en er dus altijd gebogen kan worden op achtergrondkennis.

Inspireer anderzijds lokale overheden door hen goede praktijkvoorbeelden aan te reiken waarin steden/gemeenten het patrimonium van verenigingen in de gemeente in kaart brengen om op die manier een plan van aanpak uit te kunnen werken. De rol van de jeugdambtenaar is hierbij enorm belangrijk om de stap voor jeugdorganisaties en vrijwilligers te verkleinen en bv. administratieve drempels te verlagen. Bataljong kan hierin ook een rol opnemen naar lokale jeugdambtenaren toe.

Laat jongeren niet zelf asbest verwijderen maar voorzie financiële middelen opdat een bevoegde firma deze werken uitvoert.

De vraag naar aanpassingen in jeugdinfrastructuur is groot, of het nu gaat over veiligheid, duurzaamheid, of andere aspecten. Doordat de OVAM ondersteuningsmaterialen voorziet om zelf asbestverwijdering uit te voeren bij jeugdinfrastructuur wordt er verwacht dat jonge mensen zelf de handen uit de mouwen steken. Dit actieplan wil asbest aanpakken in jeugdgebouwen vanuit de bijzondere gevoeligheid van jeugdige longen aan asbestvezels (zie ook Eco-Health Childcare ⁵). In het asbestactieplan wordt aangehaald dat WHO immers al jaren wijst op de bijzondere gevoeligheid van jeugdige longen aan de blootstelling van asbestvezels. Het lijkt ons dan ook een verkeerd signaal om de verwijdering door jonge vrijwilligers te laten uitvoeren. Jongeren steken zelf graag de handen uit de mouwen en in het huidige financieel klimaat zou elke organisatie geld besparen – met grote gezondheidsrisico's tot gevolg in dit geval. Dit kan niet de bedoeling zijn.

Asbestverwijdering moet in handen blijven van een bedrijf met medewerkers die daartoe zijn opgeleid. Een dergelijk bedrijf de werken laten uitvoeren brengt **een financiële kost** met zich mee. Een kost die jeugdorganisaties niet zomaar kunnen dragen. We vragen daarom dat er voor lokale jeugdinfrastructuur financiële middelen worden voorzien om die asbestverwijdering door professionals te laten uitvoeren, parallel met de protocollen voor asbestveilige scholen en zorginstellingen waar wel een cofinanciering van 50% gebeurt samen met een gratis asbestattest.

We vragen daarom expliciet aan de OVAM om middelen vrij te maken opdat ook jeugdorganisaties dezelfde ondersteuning krijgen als scholen en zorginstellingen via minstens 50% cofinanciering. We suggereren dan ook om (cf. de huidige sectorprotocollen in het onderwijs en de zorg) een **raamcontract** af te sluiten met professionele asbestverwijderingsbedrijven (gespreid per regio of provincie). Zo kan elke jeugdorganisatie makkelijker met een bedrijf afstemmen dat door de OVAM erkend wordt, moet het jeugdwerk die zoekkost zelf niet maken en kan er afgestemd worden op de komst van het bedrijf dat de asbestverwijdering pas uitvoert in overeenstemming met de plaatsvervangende werken die nodig zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het plaatsen van een nieuw asbestvrij dak als het huidige asbestdak is weggehaald. Zo zetten we jeugdorganisaties niet (letterlijk) in de kou, ontzorgen we het jeugdwerk met flexibiliteit en maatwerk, en vermijden we dat elke organisatie zelf een bedrijf moet zoeken. En bovenal: zo vermijden we het gezondheidsrisico bij verwijdering in eigen beheer.

Stem de verschillende lokale en Vlaamse **ondersteuning en regelgeving** op elkaar af zodat jeugdorganisaties niet de dupe worden van administratieve rompslomp en hoogdrempeligheid.

Er zijn via de investeringssubsidies voor sectorale prioriteiten middelen te verkrijgen via het Departement Jeugd om bovenlokale jeugdinfrastructuur te (ver)bouwen en te renoveren. Er is via het Agentschap Wonen Mijn VerbouwPremie waar niet-residentiële gebouwen premies kunnen verkrijgen. Er is via de OVAM de mogelijkheid om een asbestattest te laten opmaken en materialen te verkrijgen om aan de slag te gaan met asbestverwijdering. Via het VEB kan je ondersteuning krijgen rond alles wat te maken heeft met energie: EPC-waarden verlagen, energiescans... En lokale besturen, intercommunales, provincies via energiehuizen en energieloketten bieden advies en in bepaalde gevallen (financiële) ondersteuning voor je infrastructuur. Deze ondersteuning is allemaal positief, we zijn hier blij mee, maar het is te moeilijk om door het bos de bomen te zien.

Laat ons benadrukken dat het cruciaal is dat de verschillende departementen de ernst inzien van jeugdinfrastructuur en de nodige ondersteuning willen bieden, maar voor de gebruikers van jeugdinfrastructuur, vrijwillige en professionele

⁵ Eco-Healthy Child Care, Asbestos (https://health.ucdavis.edu/mindinstitute/resources/resources_pdf/Asbestos_7_14.pdf)

jeugdwerkers is het een hele zoektocht en is de informatie te versnipperd. Een concreet voorbeeld is hoe jeugdverblijven bij de aanvraag van subsidies zowel bij Jeugd als bij Toerisme moeten aankloppen voor onderdelen van die subsidie, iets dat noch voor hen, noch voor de facturatie etc. evident is. Soms vallen ze zelf tussen beide in omdat ze niet aan de juiste kosten geraken per subsidiestroom. Dit geldt ook bij de gratis asbestattesten en de ondersteuningsmaterialen voor asbestverwijdering.

Wij vragen de volledige Vlaamse regering om het jeugdwerk hierin te ontzorgen en pleiten voor een **platform** waarop (boven)lokale en Vlaamse jeugdorganisaties alle ondersteuning die per overheid beschikbaar is overzichtelijk te vinden is (lokaal, regionaal, provinciaal, Vlaams, federaal en Europees) voor wat asbest, duurzaamheid, en andere thema's betreft. Daarnaast moet je via dit platform je premies, subsidies of andere vorm van ondersteuningsaanvraag kunnen aanvragen. Op die manier worden verenigingen ontzorgd met betrekking tot administratie en is er ook een overzicht op het verloop van verschillende aanvragen en de tijd die nodig is om de subsidie te verkrijgen. Dit kan een enorme winst opleveren wat administratie, dubbele kosten, overheidsmanagement betreft. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de asbestverwijdering van je dak waarbij je geld terugkrijgt via Mijn VerbouwPremie, maar waarbij je ook voor de plaatsing van een nieuw dak terechtkan via de investeringssubsidie voor sectorale prioriteiten.

Een ander potentieel voordeel van zo'n platform en het bijhouden van gegevens zoals asbestattesten, is het toegenomen eigenaarschap en overzicht van jeugdwerkers om hun infrastructuurplannen in handen te houden, te plannen en kosten te bewaken. Dit kan, in het bijzonder in een sector gekend om het groter verloop en de verantwoordelijkheid die vaak bij vrijwilligers ligt, een wereld van verschil maken. Bovendien kan zo'n platform verder sensibiliseren en informeren over nieuwe regelgeving (bv. renovatieplicht, EPC-normen, toegankelijkheidsregelgeving, brandveiligheidsnormen,...). We scharen ons immers voluit achter deze evoluties, maar dan moet de ondersteuning om hieraan te werken wel voldoende. We zien het tegengaan van versnipperde info van energiehuizen en loketten, lokale diensten, aanspreekpunten voor jeugdwerk en breder verenigingsleven als een enorme kans.

Zorg dat eigenaars hun eigendom goed onderhouden zonder dat het jeugdwerk hiervoor moet opdraaien.

Heel wat eigenaars van gebouwen (gaande van kerkfabrieken, privépersonen, scholen en lokale besturen) zetten jeugdorganisaties soms gemakshalve in minder goed onderhouden gebouwen, soms vanuit de redenering dat een gebouw zo blijft 'leven'. We willen benadrukken dat eigenaars hier meer verantwoordelijkheid in moeten opnemen. Zij zijn verantwoordelijk om het gebouw blijvend te beheren als een voorzichtig en redelijk persoon, net als de jeugdorganisatie die de verkregen infrastructuur goed behandelt volgens het bijhorende contract. Zo moet een gehuisveste jeugdorganisatie openlijk kunnen aangeven of er gebreken zijn en welke aanpassingen (kleine of grote werken) er nodig zijn zodat een eigenaar hiervoor de nodige maatregelen kan nemen. Dat is vandaag niet altijd het geval. We zijn blij dat het asbestactieplan expliciet verwijst (namelijk actie 19 en 27) naar de verantwoordelijkheid van eigenaars en vragen aan de OVAM om hierover specifieke communicatie in samenwerking met VVSG en Bataljong te voeren naar lokale besturen. Zij kunnen op hun beurt specifieke eigenaars extra aanmanen om acties te ondernemen samen met de gehuisveste jeugdorganisaties.